

תמצית העמוד

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי העמוד היומי

גליון 16 | עירובין (גפ"ת) ח. עד כ"ב: | טבת ה'תשפ"ד

ש'לרשב"ג שאומרים לבד הרי בין הלחיים זה כמבוי נוסף וצריך לחי להתירו, י"מ שרק אותו מקום צריך לחי אחר, אבל מחודו הפנימי ששם ניכר הלחי א"צ לחי אחר, וי"מ שכל המבוי צריך לחי אחר, (וס"ל לריו"ח שלחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נדון משום לחי דמסתמא הניח את הלחי משוך מעט החוצה (ולתוס' הוא משוך פנימה) כדי שמבחוץ יראו שזה לחי ולא חלק מעובי הכתלים, כדרך מעמידי לחיים), ולרבנן שלא אומרים לבד אין כאן מבוי נוסף.

דיני לחי שאינו ניכר בחוץ או בפנים

בדרך כלל לחי הנמצא בפתח המבוי הוא ניכר בין לעומדים בפתח המבוי ובין לעומדים ברה"ר, הגמ' מבארת מה הדין כשאינו ניכר אלא רק בחוץ או רק בפנים.

ט: לחי הנראה רק מבפנים או רק מבחוץ-

לחי הנראה מבפנים ושוה מבחוץ (עיין רש"י ותוס' בקטע הקודם) נדון משום לחי. אבל לחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים י"א שנדון כלחי, (וכן כותל שחלקו צר יותר משאר הכותל, מהני משום לחי בין בנראה פגימת הכותל במקום שהוא מתקצר מבפנים ושוה מבחוץ, בין בנראה מבחוץ ושוה מבפנים), וכן הלכה, וי"א שאינו נדון כלחי.

חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה

מותרת והקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה. למ"ד לחי הנראה מבחוץ ושוה מפנים נדון משום לחי מותרת אף הקטנה, שהרי מבחוץ נראים כותלי הגדולה, ורק אם כותלי החצר הקטנה נכנסים בתוך החצר הגדולה שתיים או שלש אמות, ויש מרחק ג"ט בין כותלי הגדולה לכותלי הקטנה דלא אמרינן לבד, הקטנה אסורה, ואם מצד אחד יש לבד ומהצד השני אין לבד, זה תלוי במחלוקת אם חצר שנפרצה לרה"ר ואין הפירצה יותר מ' אמות ניתרת בפס אחד (אפילו בחצר מרובעת. תוד"ה רבי) או בשני פסין. אמנם לרבי יוסי דס"ל שלחי צריך להיות רחב ג"ט, כ"ש שגם פסי החצר צריכים להיות ג"ט.

לחי הממשיך עם דפנו של מבוי- שמעמיד

חודו של לחי צמוד לעובי הדופן, ומבפנים זה נראה כמאריך את דופן המבוי, ומבחוץ נראה כלחי כיון שהדופן רחב יותר מהלחי, אם הלחי פחות מד' אמות הוא לחי ומותר להשתמש במבוי עד חודו הפנימי של הלחי, ואם הלחי יותר מד' הרי הוא כהמשך הכותל ואינו לחי.

(הכל). לאבי ריו"ח סובר שאסור לטלטל בין הלחיים, ולרבא ריו"ח סובר שמותר לטלטל בין הלחיים.

קורה התלויה מחוץ למבוי ע"ג יתידות- לרב חסדא למתירים להשתמש תחת הקורה משום שחודה החיצוני יורד וסותם כאן אסור מפני שחודה החיצוני אינו סמוך למבוי, ולבוד אין אומרים אלא במחיצה ממש, ולאוסרים דס"ל שחודה הפנימי יורד וסותם, מותר דחודה הפנימי סמוך למבוי, ולרבא בזה לכו"ע אסור דבעינן קורה ע"ג מבוי.

ט. היתה קורתו משוכה או תלויה באויר ואין

ראשיה מגיעים לכותלי המבוי, כשר עד ג' טפחים ולרשב"ג עד ד' טפחים דס"ל בכל דוכתא שעד ד"ט אומרים לבד. י"מ שמשוכה זה מצד אחד ותלויה משני צדדים, וקמ"ל שאומרים לבד משתי רוחות, ורב אשי מפרש שהניח יתדות בראש המבוי לכיוון מעלה ומתעקמות זו מול זו ואין בגובהם ועקימתם ג' וקמ"ל דאמרינן לבד וחבוט דבעינן שתהיה הקורה ע"ג הכתלים, (ואף דבסוכה מבואר שבדבר שיש בו רוחב טפח אומרים חבוט אף ביותר מג"ט, הכא ביותר מג"ט אין הכר, תדע דהא קורה המשוכה מבחוץ אפילו בפחות מג"ט אין אומרים לבד. תוד"ה שאין).

מקום שאין בו ד"ט על ד"ט והוא גבוה

ג"ט והוא נמצא בין רה"ר לרה"ר, כיון שאין לו חשיבות מקום הוי מקום פטור ומותר לכתף עליו בין מרה"ר בין מרה"ר, ובלבד שלא יעבירו דרכו מרשות לרשות שמא יתירו הוצאה בשבת.

טלטול בחלל פתח המבוי- מבוי שיש בכניסתו

פצימין רחבים והם הלחיים שלו, אסור לטלטל בתוך חלל פתח המבוי אא"כ הניח שם לחי אחר, אע"פ שאין שם ד"ט. לאביי בדעת ריו"ח הדין כך אפילו במבוי הפתוח לרה"ר, ולרבא דווקא כשהפתח פתוח לכרמלית צריך לחי, דמצא מין את מינו וניעור, אבל אם פתוח לרה"ר מותר.

מבוי שרצפו בלחיים וביניהם יותר מג"ט

ופחות מד"ט, לרשב"ג (הנ"ל) דס"ל שאומרים לבד עד ד' מותר לטלטל בין הלחיים רק עד חודו הפנימי של הלחי הפנימי, ולרבנן שאומרים לבד רק בג' מותר עד חודו הפנימי של הלחי החיצון. לאביי בדעת ריו"ח הדין כך אפילו במבוי הפתוח לרה"ר כנ"ל, ולרבא איירי דווקא בפתוח לכרמלית, אבל בפתוח לרה"ר מותר להשתמש גם בין הלחיים. ולרב אשי איירי שרצפו בלחיים במשך ד' אמות,

ת: מבוי העשוי כנדל והיינו שמלבד שהוא פתוח לרה"ר יוצאין ממנו הרבה מבואות שהם פתוחים לרה"ר אחר, (ואין פתח אחד כנגד הפתח השני. תוד"ה מבוי). לאביי יעשה צורת הפתח למבוי הגדול באחד משני ראשיו, ולמבואות הקטנים יעשה לחי או קורה. ולרבא צריך לעשות לכל המבואות הקטנים צורת הפתח במקום חיבורם למבוי הגדול (שהרי אפילו בנהרדעא חששו לדעת רב שמבוי עקום צריך תיקון בעקמומיתו), ובצד השני עושה לחי או קורה.

מבוי שכותלו בצד אחד ארוך יותר מהכותל

שבצד השני, י"א שאם הבליטה היא פחות מד' אמות יניח את הקורה באלכסון ומותר להשתמש עד כנגד הקורה, דקורה משום מחיצה ובאלכסון נמי הוי מחיצה, (ואף שאין שם אלא ב' מחיצות, ס"ל דקורה משום מחיצה, ומהני אפילו מדאורייתא, אי נמי כיון דלא בקעי ביה רבים לא גזרו רבנן לאסור שם טלטול. תוד"ה מניח), אבל אם הבליטה היא יותר מד' אמות יניח את הקורה כנגד המקום הקצר. ולרבא גם בפחות מד"א יניח כנגד הקצר, דקורה משום הכר ובאלכסון לא הוי הכר דהרואה שמטלטלים מחוץ לכותל הקצר של המבוי יסבור שמטלטלים ברה"ר. ולרב כהנא אם האלכסון הוא יותר מ' לכו"ע יניח כנגד הקצר, דכל תחת הקורה הוי פתח ואין פתח יותר מ' אמות.

טלטול בפתח המבוי ודיני הקורה

מבוי שהתירוהו בטלטול ע"י לחי וקורה, מותר לטלטל בכל המבוי מהלחי או הקורה ולפנים, והגמ' דנה האם מותר לטלטל תחת הקורה או במקביל ללחי. וכן יתבאר מה הדין אם הניח את הקורה מחוץ למבוי, או כשאינה לכל רוחב הפתח.

טלטול תחת הקורה- רב ורבי חייא ריו"ח

מתירים להשתמש תחת הקורה, ושמזאל ורבי שמעון ברבי וריש לקיש אוסרים. הגמ' אומרת שאין הכרח לבאר שנחלקו אם קורה מועילה משום הכר או משום מחיצה וחודה הפנימי יורד וסותם, די"ל שלכו"ע קורה משום הכר ונחלקו אם ההכר הוא מבחוץ לבני רה"ר, והצד החיצוני הוא ההכר, או שההכר הוא מבפנים לבני המבוי, והצד הפנימי הוא ההכר. או שלכו"ע קורה משום מחיצה ונחלקו אם חודה הפנימי יורד וסותם או חודה החיצוני.

טלטול בין הלחיים- לרב חסדא לכו"ע אסור

לטלטל בין הלחיים, כיון שאפשר לעשות לחי בשיעור משהו, ועלולים להוציא משם לרה"ר. (תוד"ה

שיעור פתח המבוי

נתבאר במתני' (ב.) שמבוי שפתחו רחב מ' אמות, נחלקו חכמים ור"י אם אפשר להכשירו בלחי וקורה או לא. הגמ' מבארת עד כמה כשר לדעת ר"י, ואיך אפשר להכשיר פתח גדול לדעת חכמים.

פתח מבוי הרחב מ' אמות צריך למעטו. ולרבי יהודה כשר אף ביותר מ' אמות, רב אחאי רצה לומר שלר"י כשר עד י"ג אמה ושליש, דאפילו פסי ביראות בורות מים שברה"ר שהם עמוקים עשרה ודינים כרה"י, שאסור למלא מהם מים לרה"ר, שהתירו בהם חכמים פרוץ מרובה על העומד אינו כשר אלא עד י"ג אמה ושליש כשעשה ד' דימדן בד' הפינות, והגמ' דוחה שדווקא בפסי ביראות אינו כשר אלא עד י"ג אמה ושליש, כיון שהתירו פרוץ מרובה, אבל כאן אפשר יותר כיון שפרוץ מרובה פסול, אי נמי כאן לא הקילו יותר מעשר, ודווקא שם הקילו בגודל הפתח כמו שהקילו בפרוץ מרובה.

י: כיצד מכשירים מבוי שפתחו רחב מ' אמות- בברייתא איתא שמבוי שהוא רחב כ' אמה נועץ קנה באמצעיתו, וללוי אין הלכה כאותה משנה דאתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לקנה, אלא יעשה כמו שאמר רב יהודה שמבוי שהוא רחב ט"ו אמה עושה פס גבוה י' וארכו ד' אמות ומעמידו לאורכו של מבוי, וכיון שד' אמות הם שיעור מבוי נמצא שיש כאן ב' מבואות, (שיטת התוס' ד"ה עושה) שאם המרחק מהפס עד הכותל האמצעי של המבוי הוא יותר מ' אמות צריך לעשות שם צורת הפתח, כדן מבוי עקום, ולריצב"א אין כאן דין מבוי עקום, או שירחיק שתי אמות ויעשה פס ג' אמות ונמצאו ה' האמות הראשונות סתומות ע"י עומד מרובה, (ויניח שם גם לחי. תוד"ה ועושה), וברב כ' יעשה כך בשני הצדדים, או שיעשה פס רחב ו' אמות וירחיקנו ד' אמות מהכותל ויניח צד אחד ע"י עומד מרובה, (ואין חוששים שיכנסו למבוי מהפתח הקטן ויתבטל תורת פתח מהפתח הגדול ובטל לחי המתוקן בו ונמצא המבוי בלי תיקון, דאין אדם מניח פתח גדול ונכנס בפתח קטן, אא"כ הוא מקצר בכך את דרכו כמבוי שנפרץ בצידו). ולא מהני שיעשה פס אמה ומחצה וירחיק ב' אמות ויעשה פס אמה ומחצה, דאף אי נימא שעומד מרובה על הפרוץ מב' רוחות חשיב עומד, מ"מ אתא אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה, ועל כן לא יעשה פס אמה וירחיק אמה ועוד פס אמה וירחיק וכו', אף אם פרוץ כעומד מותר. ויכול להרחיק אמה ולעשות פס אמה ומחצה וכו' והכי שפיר טפי שלא תהא פירצה ב' אמות כאחד אלא דכולי האי לא אטרחהו רבנן.

פרוץ כעומד לענין טומאה- איתא בברייתא שיעור העסלא (-כסוי בית הכסא) והחלל שלו מצטרפים יחדיו לשיעור טפח שאם יש תחתיו כזית מת וכלים מטמאים באהל. לרב דימי איירי שיש ב' אצבעות מכל צד וחלל ב' אצבעות באמצע, לרבין יש אצבע ומחצה מכל צד וחלל אצבע באמצע. לרב דימי אין בזה מחלוקת, אלא שהוא שיער באצבעות קטנות ורבין שיער בגדולות -אגודל. ולאביי נחלקו אם מצרפים את שתי הצדדים לשיעור עומד מרובה על הפרוץ או לא, דאי לאו הכי לרבין היה מספיק אצבע ושליש מכל צד ובאמצע. ורב דימי דחה שא"כ לדבריו מספיק אצבע ושני שלישים מכל צד וב' אצבעות וב' שלישי באמצע, ואם יש מחלוקת

אז נחלקו בדין פרוץ כעומד. וכתבו התוס' (ד"ה עור) שאין להחשיב האויר כסתום מטעם לבד, דהלכתא גמירי לה גבי טומאה דלא אמרינן לבד. עוד כתבו התוס' (ד"ה ואצבעיים) דלא אמרינן אתי אוריא דהאי גיסא ואוריא דעלמא ומבטל ליה, דלא אמרינן הכי אלא במחיצות קבועות, וריצב"א מפרש דלא אמרינן הכי אלא באויר שרוצים להחשיבו כסתום.

י"א. הגמ' מסתפקת אי מהני אמלתרא להכשיר מבוי רחב מ', כמו שזה מועיל להכשיר למעלה מכל'.

כמה כללים בהתר צורת הפתח

העושה במקום מסוים צורה של פתח, והיינו עמודים בשני הצדדים ומלמעלה, זה נותן לאותו מקום דין של מחיצה לענין שבת וכדומה, וזה מכשיר לפעמים גם במקום שלא מועיל לחי או קורה, וכדלהלן.

צורת הפתח מועילה אף למבוי הגבוה מכ' אמה וא"צ למעט גבהו. וכתבו התוס' (ד"ה איפכא) שהנדון כאן הוא במבוי שאין מועיל לו לחיים, כגון במבוי מפולש או ביותר מעשר אמות או לרבי יוסי דס"ל שהלחי צריך להיות רחב ג"ט, דאי לאו הכי אף ללא צורת הפתח כשר, כיון שהקנה מכאן וקנה מכאן הוי כלחי משהו.

צורת הפתח בפרוץ מרובה על העומד- הגמ' מנסה להוכיח שצורת הפתח אינה מועילה בפרוץ מרובה על העומד אפילו בפתחים קטנים מ' אמות, מדאיתא בברייתא שדפנות שריבה בהם בד' הצדדים פתחים וחלונות מותר לטלטל בתוכם ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ. והגמ' דוחה דאיירי שם בפתחי שימאי -שוממים, וי"מ מקולקלים, (וי"מ פתחי ארץ ישראל שהוא ארץ בני שם. תוד"ה פתחי), והיינו שאין אבני המזוזות ישרות דאין זו צורת פתח, וי"א שאין לפתח תקרה.

צורת הפתח לפתח הרחב מ' אמות, ודין צורת הפתח שעשאה מן הצד- רב יהודה שנה לפני רב משנתינו שצורת הפתח לפתח הרחב מ' אמות א"צ למעט, ואמר לו רב שגורסים במשנה שצריך למעט. והנה שיטת רבי יוחנן שהמניח זמורה ע"ג עמודים בד' צדדים מהני לענין כלאים כדתנן אם היה גדר בינתיים זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן, ואינה מועילה לענין טלטול בתוכו בשבת דשבת חמורה מכלאים, ולריש לקיש מהני גם לענין שבת, דעת ריצב"א (תוד"ה אילימא) שבשבת מדובר שיש ב' מחיצות גמורות, ורק ב' רוחות הם ע"י צוה"פ, (ובשם רבי יהודה ברבי חנינא אמר ר"ל שרק לענין כלאים הוי מחיצה ולא לענין שבת. ולמסקנת הסוגיא י"ל דאיירי ביותר מעשר שגם ר"ל מודה בזה. תוד"ה הכא), והגמ' מסתפקת למה לפי רבי יוחנן זה לא מועיל לענין שבת, אם משום דאיירי בפתח רחב מ' אמות וס"ל כרב שאין צוה"פ מועילה בזה, או דאיירי בפתח עד י' אמות, אלא שעשה את הצוה"פ מן הצד באמצע העמוד ולא על ראשו, ונחלקו אם צורת הפתח שעשאה מן הצד שמועילה לכלאים אינה מועילה לשבת (כדעת רב חסדא), או שהיא מועילה. והגמ' שואלת שמצינו במקום אחר שריו"ח אוסר גם לענין כלאים, ובהכרח דהתם איירי בצוה"פ שעשאה מן הצד, ונמצא שלענין שבת לא מהני ביותר מ' אמות אף מלמעלה, והגמ' דוחה שריו"ח מדבר בעשאה מן הצד, ובזה ביותר מ' אמות לא מהני אף לכלאים, ובפחות מ' אמות מהני לכלאים ולא לשבת, אבל מלמעלה מהני לענין כלאים אף ביותר מ' אמות כמבואר בברייתא, וי"ל דה"ה לשבת.

י"א: לרב חסדא צריך שהצוה"פ תהא בריאה כדי להעמיד דלת כל שהיא, ואפי' של קשין של שיבלים.

לר"ל צורת הפתח **צריכה הכר ציר** והיינו שאע"פ שא"צ שיהיה שם דלת, צריך שיהיה חור שציר הדלת נכנס בו כדי שתהיה ראויה לדלת.

צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהם. לרב נחמן אין הקנים **צריכים ליגע** ולרב ששת צריכים ליגע, הגמ' מביאה ראיה כרב נחמן.

חיוב מזוזה בפתח העשוי ככיפה- שער

העשוי ככיפה, אם יש ברגליו י' ברוחב ד"ט קודם שמתחיל להתעגל חייב במזוזה אע"פ שהעגול מפסיק בין התקרה העליונה למזוזות, והיינו כרב נחמן שא"צ ליגע, ואם אין ברגליו ג' ברוחב ד"ט פטור דפחות מג"ט גובה ארעתא סמיכתא היא, וכן באינו גבוה י' פטור דכל פחות מ"ט לאו כלום הוא ואינו פתח, ואם יש ברגליו ג' וגבוה י' ואינו רחב ד' בעיגול, ויש בו כדי לחוק ד' בלי שראש העיגול יפול, והיינו כשבנין השער רחב, לר"מ חייב דחוקקים להשלים, ולרבנן פטור דאין חוקקים להשלים וממילא אין למעלה ד"ט ואין פתח פחות מד"ט. וכתבו התוס' (ד"ה כי) דהא דאמרינן שאם זרק אבן למעלה מ"ט והלכה ונחה בחור כל דהוא, זה תלוי במחלוקת אם אומרים חוקקין להשלים, איירי דווקא בחור המפולש לרה"י ובצד של רה"י הוא רחב ד', דבלא הכי אין אומרים חוקקין להשלים, כמבואר בסוגיא.

מה צריך לעשות כדי להתיר טלטול

לאחר שנתבארו הרבה מדיני הכשר מבוי לטלטול ע"י לחי וקורה, מביאה הגמ' את המחלוקת אם צריך את שניהם או שמספיק אחד מהם, או שצריך ב' לחיים, ומבארת באיזה אופן נחלקו, ומה הדין מדאורייתא, ואיך מתירים לטלטל בחצר שנפרצו חלק ממחיצותיה.

י"ב. **כיצד מכשירים מבוי לטלטול-** מבוי סתום, לב"ש צריך לתקנו ע"י לחי וקורה, ולב"ה מספיק או לחי או קורה, ולרבי אליעזר צריך ב' לחיים, והגמ' מסתפקת אם לדבריו צריך גם קורה או לא. בשם רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד (ר"מ) לפני ר"ע שמבוי שרוחב פתחו פחות מד' אמות לכו"ע מועיל בו לחי או קורה, והמחלוקת היא בין ד' אמות ל' אמות. ולר"ע נחלקו ב"ש וב"ה אף בפחות מד' אמות. ואם המבוי פחות מד' טפחים, י"א שא"צ הכשר כלל ומותר לטלטל בו, ואיתא להלן (י"ג). ש"א (ת"ק או ר"ע) שאף בזה נחלקו ב"ש וב"ה. עוד איתא התם שר"ע אמר שהלכה כתלמידו של רבי ישמעאל, והגמ' שואלת שהרי ר"ע עצמו חולק, והגמ' מתרצת שר"ע אמר כך רק כדי לחדד את התלמידים ששייכו בפניהם כדי שיישמו ליבם לתורה ויאמרו לפלול מליבם, וי"א שאמר שנראה כאותו תלמיד.

בכמה מחיצות הוי רה"י מדאורייתא- הגמ' אומרת שלב"ש אף אם מקום שיש לו ג' מחיצות אסור מדאורייתא לזרוק ממנו לרה"ר, מ"מ להתיר טלטול במבוי עם ג' מחיצות צריך מדברנן ד' מחיצות ומש"ה בעינן לחי וקורה. ולב"ה אף אם מקום שיש לו ב' מחיצות אסור מדאורייתא לזרוק ממנו לרה"ר, מ"מ לטלטול צריך ג' מחיצות.

תיקון חצר שנפרצה- חצר שנפרצה למקום האסור לה, לר"א ורבי צריכה ב' פסים, ולת"ק דרבי

מספיק פס אחד, ורב נחמן פסק הלכה כר"א (וכתבו התוס' ד"ה ורב נחמן) דאירי בחצר מרובעת, אבל אם ארכה יתר על רחבה די בלחי משהו, ולר"ח ושמאל אם עושה פס צריך שיהיה בו רוחב ד', ואם עושה ב' פסים די במשהו. לרבי אליבא דרבי יוסי ששיעור לחי הוא ג"ט צריך ג"ט מכל צד. ור"א בשם שמואל שצריך או רוב דופן או ב' פסים, והגמ' אומרת שמדובר בחצר שהיא ז' טפחים, דד' טפחים הם רוב דופן, ואף שרב אחלי אמר שבפתח פחות מד' טפחים א"צ שום תיקון, י"ל דאירי במבוי ולא בחצר, או שדבריו שנויים במחלוקת תנאים.

לשון ים הנכנס לחצר דרך פירצה בכותל, רב יהודה התיר למלא מהמים ע"י פס אחד, ובברייתא איתא שאין ממלאים ממנו מים בשבת משום שאסור לטלטל מכרמלית לרה"י, א"כ עשו לו מחיצה גבוהה י', ואם הפרצה רק י' אמות א"צ שהרי נשתייר מכאן ומכאן, ואירי באית ליה גידודי שנשאר מהגדר שנפרצה גובה י' אלא שהמים כיסוה ועל כן מותר לטלטל בחצר עצמה ורק למלא אסור. רש"י. והתוס' (ד"ה הכא) הקשו מה ההבדל בין מלוי לטלטל, וביארו שבחצר עצמה מותר לטלטל כיון שהגדודי ניכרים לבני החצר, אבל מהחצר לבית אסור למלא מים או לטלטל דבר אחר, כיון שהגידודי לא ניכרים לבני הבית שהם רחוקים. ורבי"ן מפרש שהחצר נפרצה בערב שבת, והמים כיסו בשבת את הגידודי ונכנסו לחצר, דבבית מותר לטלטל כיון שהותרה בשבת זו, אבל מהמים אסור למלא כיון שהם נכנסו באמצע השבת. והשר מקוצי מפרש שכשהגידודי מכוסים אסור גם לטלטל בחצר, וכשהם מגולים מותר גם למלא לבית. ורבי"א מפרש שהמלוי אסור שמא יצא הדלי חוץ למחיצות החצר, והטלטול בחצר מותר. ורשב"ם ור"ת מפרשים שיש מחיצה בין המים שבחצר לשאר החצר, ולכן אסור למלא, אבל בשאר החצר מותר לטלטל, ואין לחוש שיעלה הים שרטון, דאירי שהם גבוהים הרבה או שהם מאד רחוקים משפת הים.

י"ב: מתי מבוי נחשב רה"י מדאורייתא-

חצרות של רבים שמותר לטלטל בחצרות עצמם, אבל חכמים אסרו להוציא מהבתים לחצרות, כיון שהבית הוא פרטי והחצר היא של כולם ונמצא מוציא מרשות לרשות דאסור שמא יוציא מרה"י לרה"י, ומבואות שאינם מפולשים, בין עירבו בין לא עירבו הזורק לתוכם חייב. ואם המבוי מפולש ואינו ראוי לשינוף, לרב יהודה ורבה אם הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב דקסברי ג' מחיצות דאורייתא, ואם הכשירו בקורה פטור, דלחי משום מחיצה וקורה משום הכר, ולרבא אף לחי משום הכר, ולכן הזורק למבוי מפולש שהוא צריך לחי ודבר אחר - צורת הפתח, פטור אף אם יש שם לחי. אמנם רבי יהודה דס"ל שמי שיש לו ב' בתים מב' צידי רה"ר יכול לעשות לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן, סובר ששתי מחיצות הוי רה"י דאורייתא, ולרבנן אין מערבים רה"ר בכך.

איזה מבוי וחצר ניתנים בלחי וקורה- מבוי הניתר בלחי וקורה הוא מבוי שארכו יותר מרחבו, ובתים וחצרות (-) לרש"י שתי חצרות עם בית בכל חצר, ולתוס' צריך ב' בתים בכל חצר) פתוחים לתוכו, אבל מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בלחי משהו, ואינו ניתר בקורה טפח, דהוי כחצר, וחצר אינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ד', דס"ל דפסי חצר צריכים רוחב ד', ואין חילוק בין מבוי מרובע למבוי עגול, ואם אורך החצר יתר על רחבה אפי'

משהו ניתרת בלחי וקורה כשאר מבוי, ולשמואל צריך שיהא ארכה פי שניים מרחבה. ואע"פ שאין בתים וחצרות פתוחים לתוכה מועיל לחי וקורה, ודווקא מבוי שהוא קרוב יותר לרה"ר צריך בתים וחצרות. תוד"ה ובתים.

י"ג. הטלת קנקנתום לתוך הדין - לרש"י קנקנתום

הוא אדרימנט, ולרשב"ם זה קרקע ירוקה הנקראת וידריו"ל, וכן פסק ר"ת שמותר לתת אדרימנט בס"ת. ר"מ סיפר שכשהיה לומד אצל ר"ע (שבתחילה בא לשמש את ר"ע ולא היה יכול לעמוד בפניו כיון שהיה חריף מאד, והלך ושימש את רבי ישמעאל משניות שקיבל מרבתי, ואח"כ הלך לר"ע לפלפל ולדקדק במה שלמד), היה מטיל קנקנתום לתוך הדין ולא אמר לו דבר, וכשבא אצל רבי ישמעאל ואמר לו שהוא לבלר, אמר לו שיהיה זהיר במלאכתו שמלאכת שמים היא, שאם הוא מחסר או מיותר אות אחת הוא מחריב את כל העולם כולו אם יחסר א' מ"וד' אלוקים אמת", או שבמקום לכתוב "וידבר ד' " כתוב וידברו, (או שבמקום "בראשית ברא" כתוב בראו, או במקום "הוה על הוה" כתוב את האחרון עם י'. תוד"ה או), אמר לו ר"מ שלא רק שאינו טועה בחסרות ויתרות מפני שהוא בקי, אלא שאינו חושש שמא יבוא זבוב וישב על הקצה של האות ד' ותיעשה ר' כיון שהוא מטיל קנקנתום לתוך הדין, ואמר לו שזה פסול דכתיב "וכתב ומחה" בעיני כתב שיכול לימחות וקנקנתום רישומו ניכר מאד, (וי"א שרבי ישמעאל אסר ור"ע התיר). ובברייתא איתא שלר"מ לכל כתיבה מטילים קנקנתום חוץ מפרשת סוטה, ואף לזו הכתובה בס"ת לא יטיל כיון שהיא כשרה למחיקת סוטה, ורבי יעקב סבר שרק פרשת סוטה שבמקדש אין מטילים בה קנקנתום לתוך הדין, דס"ת אינה כשרה למחיקת סוטה, ורבי ישמעאל למד את כל התורה מסוטה, אי נמי מדרבנן. תוד"ה חוץ.

לשמה בפרשת סוטה ובגט - כתב פרשת סוטה

לשם אשה אחת ואמרה טמאה אני ופטורה, י"א שהמגילה כשרה להשקות בה אחרת, וי"א שפסולה, ואין מכאן ראיה אם פרשת סוטה שבס"ת כשרה, די"ל שלשניהם כשרה ושאינה הכא שכתבה לשם אשה אחרת, ומ"מ אם כתבה להתלמד פסולה, ושאינה ס"ת שכתוב בסתמא לדעת שאם יצטרכו שתמשו בזה לסוטה, ואף שגט פסול בכהאי גוונא, י"ל שזה פסול מדרבנן, אי נמי בגט לא ניחא ליה לבעל משא"כ בסוטה. (תוד"ה אבל), וי"ל שלשניהם פסולה ושאינה הכא שכתבה לשם סוטה. ובגט לכו"ע בעיני כתיבה לשם אותה אשה, דכתיב "וכתב לה", וס"ת לרב יוסף פסול לגט, ולרב פפא י"ל דכשר. שם. והא דכתיב בסוטה "ועשה לה" הכונה למחיקה, והא דאין מוחקין לה מן התורה, היינו משום דכתיב "וכתב את האלות האלה". תוד"ה עשייה.

י"ג: רבי מאיר לא היה בדורו כמותו, ולא קבעו

הלכה כמותו מפני שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו מפני שהיה נותן טעם הגון גם על דבר שאינו להלכה. לא ר"מ שמו אלא רבי נהוראי, ונקרא מאיר מפני שהיה מאיר עיני חכמים בהלכה, (ורבי נהוראי שמו רבי נחמיה או ר"א בן ערך ונקרא נהוראי מפני שהנהיר עיני חכמים בהלכה). רבי אמר שהוא מחודד מחבריו מפני שראה את ר"מ מאחוריו שהיה יושב מאחוריו כשלמד ממנו, ואם היה רואהו מלפניו היה מחודד יותר, דכתיב "והיו עיניך רואות את מורייך". וסומכוס תלמידו של ר"מ היה

אומר מ"ח טעמים על כל דבר טמא או דבר טהור. והיה תלמידו ותיק ביבנה שהיה מטהר את השרץ בק"נ טעמים, (וכתבו התוס' שאינו חריפות לטהר מה שהתורה טימאה, אלא לר"ת הכונה שלמד שכזית מנבלת שרץ לא יטמא במושא). ורבינא רצה לטהרו ק"ו מנחש שממית אדם ובהמה ומרבה טומאה בעולם ובכל זאת הוא עצמו טהור, ואינו נכון כיון שההריגה היא מעשה קוץ בעלמא.

מחלוקות ב"ש וב"ה וקביעת ההלכה כב"ה - ג'

שנים נחלקו ב"ש וב"ה, עד שיצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלוקים חיים והלכה כב"ה, והטעם מפני שהיו נוחים ועלובים, ושונים דבריהם ודברי ב"ש שכשהיו ב"ש מביאים ראיה מפסוק וב"ה למדו מפסוק אחר היו ב"ה דורשים גם הפסוק של ב"ש ולא היה קל בעיניהם, ומקדימים דברי ב"ש לדבריהם (כדאיתא במחלוקת לגבי היושב ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית), ללמדך שכל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו, וכל המגביה עצמו בורחת ממנו, וכל הבורח מן הגדולה היא מחזרת אחריו. כל הדוחק את השעה להעשיר ולהתגדל למרות שזה לא מצליח לו, היא דוחקתו, וכל הנדחה מפני שעה היא עומדת לו שיצליח לאחר זמן.

נחלקו ב"ש וב"ה אם נח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא או הפוך, ונמנו וגמרו שנח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא ועכשיו שנברא יפספש במעשיו שכבר עשה ויתודה וישוב, וי"א ימשמש במעשיו הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסידה. וכתבו התוס' (ד"ה נוח) שי"ל שצדיק נח לו שנברא ואשריו ואשרי דורו.

דיני הקורה

לעיל נתבאר שאפשר להתיר לטלטל במבוי ע"י נתינת קורה בכניסה למבוי, וכאן הגמ' מבארת באיזה רוחב וחוזק צריכה הקורה להיות, ודינים נוספים בדיני הקורה.

י"ד. רוחב הקורה - הקורה צריכה להיות רחבה

טפח, שזה שיעור שאפשר לתת מעט טיט בכל צד ולהעמיד בה אריח שרחבו טפח ומחצה, שבשיעור זה היא נראית כדבר קבוע שאפשר לבנות עליה. וכל שיש בהקפו ג"ט יש בו רוחב טפח. ואם הניח ב' קורות סמוכות שרק ביחד הם יכולות לקבל אריח, לת"ק אם הם מקבלות יחד אריח לרחבו שזה טפח כשרות, ולרשב"ג אם הם מקבלות ביחד אריח לארכו שזה ג"ט, כשרות. ואם שתי הקורות אינם באותו גובה של המבוי ואם היו סמוכות היה בהם כדי לקבל אריח, לרבי יוסי ברבי יהודה כשרות אם שתי הקורות בין י' טפחים לכ' אמה, דס"ל כרבי יהודה אביו שאומרים רואין אותה כאילו היא של מותנת אע"פ שהיא של קש או קנים, אבל לענין הכשר קורה למעלה מכ' לא ס"ל כוותיה, וכתבו התוס' (ד"ה ובלבד) שלפי המבואר בסוכה כ"ב. שלא אומרים חבוט רמי בדבר שאין רחבו טפח, אירי הכא שהם סמוכות זו לזו פחות מג"ט, ולרבנן אפילו בתוך ג"ט פסולה דבעינן קורה הראויה לקבל אריח.

חוזק הקורה - לת"ק הקורה צריכה להיות חזקה

כדי לקבל אריח, ולרבי יהודה אם היא רחבה א"צ שתהיה חזקה, ואף אם היא של קש או קנים שזה מין שאינו יכול לקבל אריח, או עקומה שאין אריח יכול לעמוד עליה, או עגולה אבל יש בה רוחב טפח, כשרה. ולרב צריך שתהיה הקורה רחבה וחזקה

כדי לקבל אריח, אך אם היא רחבה ד"ט א"צ שתהיה חזקה, שיטת רשב"ם (תוד"ה אתנייה) שלפי רב אין מחלוקת בין ת"ק לר"י, אבל שיטת התוס' שרב הופך את השיטות במתני, ושיטת ר"ת שרב מדבר לפי חכמים, וזה כמו גירסתנו במשנה, ומזה הוכיחו התוס' שאין הלכה כרב שאמר לעיל י"א. א. צורת הפתח אינה מועילה בפתח הרחב מ' אמות, שהרי כאן המשנה נשנתה כגירסתו של רב ושם לא, וכן פסקו הגאונים ובהלכות גדולות.

מעמידי הקורה אם הניחה ע"ג יתדות לרבה בר רב הונא אינם צריכים להיות חזקים כדי לקבל קורה ואריח אלא רק קורה, כיון שלא מניחים אריח על הקורה, ורק בקורה עצמה צריך קביעות כיון שהיא נועדה להכר, ולרב חסדא צריכים מעמידה להיות חזקים כדי לקבל קורה ואריח.

הניח קורה ע"ג כותל ופרס עליה מחצלת שהיא גבוהה ג"ט מן הקרקע, קורה אין כאן כיון שהיא מכוסה, ומחיצה אין כאן כיון שהגדיים בוקעים בה.

קורה הנוגעת רק בצד אחד של הכותל או ב' קורות שאין נוגעות זו בזו, אם המרחק פחות מג' כשרה, ולרשב"ג עד ד' כשרה.

קורה עקומה שעקמימותה למעלה מכ' אמה או למטה מ' טפחים, רואים מקום העקמימות כאילו אינו, ואם אין בין זו לזו ג"ט כשרה, ואף אם העקמימות מחוץ למבוי כשרה, ולא חוששים שיבוא להמשך אחריה מחוץ למבוי.

כל שיש בהקפו ג' טפחים יש בו רוחב טפח, שהרי ים שעשה שלמה היה "עשר באמה משפתו עד שפתו" – חלל שלו מלבד עובי דפנותיו, ועל הקפו נאמר "וקו שלושים באמה יסוב אותו סביב", ואע"ג דכתיב על שפתו "ועביו טפח", מ"מ היה זה דק מאד כ"פרח שושן" שלמטה עביו טפח ולמעלה משהו, ואותו משהו אינו נכלל בשיעור ל' אמות של הקפו, דמדדו מבפנים, והקשו התוס' (ד"ה והאיכא) שמשמע כאן שהשיעור מצומצם, ולפי חכמי המידות אין החשבון מדוקדק. עוד מבארת הגמ' ששיעור הים שעשה שלמה היה מאה וחמישים פעמים שיעור מקוה טהרה, ושיעור מקוה הוא מ' סאה דכתיב "ורחץ במים (משמע מים מחוברים יחדיו שזה מי מקוה) את כל בשרו" מים שכל גופו נכנס בהם, שזה אמה על אמה בגובה ג' אמות ושיעורו חכמים שזה מ' סאה, וק"נ פעמים שיעור ג' פעמים אמה על אמה (אמה מרובעת) זה ת"נ אמות מרובעות, ואם הים היה מרובע בגודל עשר על עשר היה בו ת"ק אמות מרובעות, ואם היה עגול יש בו שע"ה אמות מרובעות, שהרי המרובע הוא רבע יותר מהעגול כדאיתא במתניי שכל שיש בהקפו ג' טפחים יש בו רוחב טפח, וצ"ל שג' האמות התחתונות היו מרובעות ובהם היה שלש מאות אמות מרובעות, וב' העליונות היו עגולות (דכתיב "שפתו עגול") ובהם היה ק"נ אמות מרובעות שזה רבע פחות מ' אמות שיש בריבוע, וכתיב "אלפים בת יכיל" והיינו ו' אלפים סאין דבת זה ג' סאין, והא דכתיב "מחזיק בתים ג' אלפים" היינו כשהיה גדוש, והגודש מוסיף שלישי (ונ"מ למקח וממכר, אם התנה לתת סאה גדושה או לתקן כלי המידה. תוד"ה ש"מ), וכדמצינו ששידה וכדו' המחזיקים מ' סאה בלח שזה ס' סאה ביבש אינם מקבלים טומאה מפני שהם גדולים

יותר מדאי אין תורת כלי עליהם לפי שאינם מיטלטלים מלאים וריקנים, ובכלי שגבהו כחצי ארכו ורחבו קאמר.

דיני הלחי

לאחר שנתבאר לעיל דיני הקורה המתירה לטלטל במבוי, מבארת הגמרא את דיני הלחי, גודלו, מקומו, לחי העומד מאיליו, ולחי העשוי מבעלי חיים.

י"ד: גודל הלחי – הלחי צריך שיהיה גובהו י' טפחים, ורחבו ועוביו כל שהוא ואפי' כחוט הסרבל, ולרבי יוסי ורבי צריך שיהיה רחבו ג' טפחים, ויש מחלוקת אמוראים איך לפסוק הלכה, והלכה כמנהג העולם לעשות לחי משהו, וכן בהילמי אין הלכה כרבי יוסי שאוסר, אלא מותר לעשות מי מלח בשבת בשביל לתת על עופות צלויים, ואם נותן מלח על העופות ואח"כ נותן עליהם משקין מותר גם לרבי יוסי. תוד"ה פוק.

עשה לחי לחצי מבוי מותר לטלטל בחצי המבוי הפנימי, ולא חוששים שישתמש בכולו.

הגביה הלחי ג"ט מן הקרקע, או שהרחיקו מהכותל ג"ט, לא עשה כלום, ואף לרשב"ג דס"ל שעד ד' טפחים אמרין לבוד הכא פסול, דהוי מחיצה שהגדיים בוקעים בה.

השותה מים לצמאו מברך לפניו שהכל נהיה בדברו, ולר"ט מברך לפניו בורא נפשות רבות, והלכה כמנהג העולם.

ט"ו: לחי העומד מאיליו ולא קבעוהו והזמינוהו ללחי, אם לא סמכו עליו מאתמול שהיה שם לחי אחר ונפל לכו"ע לא הוי לחי, ואם סמכו עליו מאתמול אחרי שכבר עמד, לאביי הוי לחי דס"ל דלחי משום מחיצה ומחיצה העשויה מאיליה הויא מחיצה, ולרבא לא הוי לחי דלחי משום הכר ולא הוי הכר אלא בעשאו לכך. ולדברי רבא הא דאיתא בברייתא שאבנים הבולטים מכותל המבוי כשרים ללחי אם אין ביניהם ג"ט, איירי בעשאם לכך, וקמ"ל שלא אומרים שהם עשויות להמשיך לבנות את הכותל דא"א לדבק בנין חדש בישן בלי זה. והגמ' מביאה מעשה שרב אמר שדקל אינו כשר ללחי כיון שלא סמכו עליו מאתמול, ומבואר שאם סמכו עליו כשר, אלמא הלכה כאביי, וזה אחד מהמקומות יע"ל קג"ם שהלכה כאביי.

מחיצה העומדת מאיליה לכו"ע כשרה, ולכן אילן או גדר או חיצת הקנים (קנים מחוברים הנטועים כמחיצה עם רווח של פחות מג"ט ביניהם) הנמצאים סמוך לבאר מים מהני מדין דיומד, ואילן המיסך על הארץ שאין נופו גבוה ג"ט מהארץ ועיקרו גבוה י"ט מיטלטלים תחתיו (עד בית סאתים, אבל ביותר אין מיטלטלים אף אם נטעו לכך, משום דהוי דירה שתשמישה לאויר שמחוץ לה, שהיא עשויה לשומרי השדות להציל מפני החמה, ולא דירה היא כיון שעל כרחו הוא דר שם, אבל מקום שתשמישו לדירה מהני אפי' בית י' כורים), והשובת (-שקידש עליו היום וקנה שביטה) בתל שהוא גבוה י"ט או בנקע עמוק י"ט, או ששבת בקמה קצורה ויש מסביבו שיבולים שהניח מלקוצרם והם גבוהים י"ט ויש בהם ד' אמות עד בית סאתים, מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. וכן העושה סוכתו בין האילנות הסוכה כשרה אף אם לא נטעם לכך, אמנם בסוכה מוקי שחיבר שם הוצא ודפנא. כדי שלא יקשה לרב אחא בר יעקב דס"ל שמחיצה שזזה ברוח אינה מחיצה, ולפי זה

משם אין ראייה להכשיר מחיצה העומדת מאיליה, אי נמי איירי התם אפילו כשרוב המחיצה מהאילן. תוד"ה תא שמע. עוד כתבו התוס' (ד"ה תל) שגם המ"ד שצריך מחיצה העשויה בידי אדם, היינו שדבר שאינו ראוי להעשות בידי אדם כגון בעלי חיים פסול, אבל תל ונקע וכדו' כשרים.

ט"ז: בעלי חיים כשרים ללחי ומטמאים משום גולל אפילו אם המת ניטל משם, דכתיב "וכל אשר יגע על פני השדה" לרבות גולל (-כסוי דף שנותנים על המת) ודופק, ולר"מ בעלי חיים אינם כשרים ללחי ולסוכה ולפסי ביראות ואין מטמאים משום גולל דכל מחיצה העומדת ברוח חיים אינה מחיצה.

מדיני גט – לריה"ג אין בעלי חיים כשרים לגט, דכתיב "וכתב לה" לרבות כל דבר, ומדכתיב "ספר" שמשמע קלף לומדים שצריך דבר שאינו בעלי חיים ואינו אוכל. ולחכמים בעלי חיים כשרים, ד"ספר" לספירת דברים הוא דאתא, ומ"וכתב לה" דורשים שאינה מתגרשת בכסף אם נתן לה כסף ואמר לה התגרשי בו אלא בכתיבה, דלא נילף מהקש הויה ליציאה, ולאביי מסברא אינה מתגרשת בכסף, דאין סניגור נעשה קטיגור, והוא לומד למעט חליצה. (תוד"ה בכתיבה). וריב"ג לומד דין זה מספר כריתות, ומדכתיב כריתות ולא כרת לומד שצריך שהגט יכרות בינו לבינה, ולא יתנה שלא תלך לבית אביה לעולם וכדומה (אבל אם התנאי הוא לל' יום הוי גט מיד, כיון שאחר ל' יום היא תהיה כרותה ממנו. וכתבו התוס' (ד"ה על) שאף אם מת אביה אינה כרותה, דכל יוצאי חלציו קרוים בית אביה). ורבנן לומדים דין זה מכריתות, וכרת כריתות לא משמע להו).

דיני מחיצות

הגמ' סיימה לבאר דיני היתר לטלטל במבוי ע"י לחי וקורה וכו', וכעת עוברת הגמ' לבאר דיני מחיצות, והיינו שכיון שרשות היחיד שמותר לטלטל בתוכה אף יותר מד' אמות היינו מקום המוקף מחיצות בגובה י' טפחים, צריך לבאר מה נחשב מחיצה לענין זה (ולענין כלאים), ומה הדין כשלא כל המקום מוקף מחיצות. וכדלהלן.

שיירה שחנתה בנקעה והקיפיה בכלי בהמה, (ובברייתא איתא שהקיפיה בגמלים ואוכפות עביטין (-כר שתחת האוכף) שלפינן (-משאות) קנים קלחים של ירקות) מותר לטלטל בתוכה, ובלבד שהגדר תהיה גבוהה י' טפחים, ולא יהיה הפרצות יתירות על הבנין אפילו אם הם פחות מעשר אמות, ולא יהיו שם פרצות יותר מעשר אמות אפילו אם כל השאר מוקף מחיצה, אבל עשר אמות הרי זה כפתח.

ט"ז: מה הדין בפרוץ כעומד – לרב פפא מותר, דאגמריה רחמנא למשה (שהרי מחיצות והלכותיהן הם הלכה למשה מסיני) שלא יהיה הרוב פרוץ. ולרב הונא בריה דרב יהושע אסור, דאגמריה רחמנא למשה שצריך לגדור את הרוב. וכתבו התוס' (ד"ה פרוץ) שמשמע מכאן שאפשר לצמצם שיהיה חצי חצי בדיוק. הגמ' מוכיחה ממתני' כדברי רב פפא, דתני ולא יהיו פרצות יתירות על הבנין, ולא תני ולא יהיו פרצות כבנין, ואף שמברייתא משמע כרב הונא בריה דרב יהושע הלכה כרב פפא, משום דדייקא מתני' כוותיה.

דין פרוץ כעומד לענין סכך – המקרה סוכתו בשפודים או בארוכות המיטה שאין מסככים בהם כיון שהם כלים והם מקבלים טומאה, אם יש רווח ביניהם כמותם כשרה, הגמ' אומרת שלרב הונא

בריה דרב יהושע איירי במעדיף לתת כשר יותר מן הפסול, או שאם הם נתונים שתי יתן את הסכך ערב או איפכא שאז בהכרח יהיה הסכך הכשר מרובה מהפסול, דאל"כ הוא יפול. רש"י. והתוס' (ד"ה רש"י) הביאו גירסת ר"ח שקושית הגמ' היא והא א"א לצמצם, והיינו למלא את כל הרווח, וא"כ קשה לכו"ע, ולפי התירוץ אז כל הרווח מלא. עוד כתבו התוס' שרבי מכשיר במעדיף ולא חושש שמא לא יעדיף.

דיני מחיצה לענין כלאים - מחיצה העשויה מקנים עומדים שאין בהם ג"ט, צריך שלא יהיה ביניהם ג"ט שלא יוכל גדי לקפוץ ביניהם בבת אחת, אבל ברווח פחות מג"ט כשר אפילו בפרוץ מרובה על העומד, דאמרינן לבדו וכולו הוי עומד. מג' ועד ד' ולא ד' בכלל צריך שלא יהיה ביניהם כמותם ואף שהרווח הוא ג' טפחים, כיון שהעומד מרובה וא"א לומר דאתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה, הווי להו פתחים, (ולרב פפא איירי בנכנס ויוצא), דאם הפרוץ מרובה אסור לזרוע אף כנגד העומד דלא אלים עומד פחות מד"ט להתיר לזרוע כנגדו. (לאבבי זה לדברי רבנן שרק ג' הוי לבדו ומ"מ להתיר לטלטל כנגדו צריך ד', ולרבא זה לדברי רשב"ג האומר לבדו בד' טפחים, והיינו דווקא למעלה כעין קורה, אבל למטה אם יש ביניהם ג"ט לא אמרינן לבדו, דהוי מחיצה שהגדיים בוקעים בה). מד' ועד י' וי' בכלל, צריך שלא יהיה ביניהם כמותם, ואם היה פרוץ כעומד, כנגד העומד מותר שיש כאן שיעור חשוב של מחיצה, וכנגד הפרוץ אסור, ובעומד מרובה בכל השיעורים הנ"ל, מותר אף כנגד הפרוץ, וביותר מ"א אם יש פירצה בגודל זה הכל אסור. נפרצה ביותר מ"א אסור, ואם נתן בפירצה ענף מלמעלה מותר דצורת הפתח מועילה בכלאים גם ליותר מעשר.

עשית מחיצה של שתי או ערב

סתם מחיצה היא של שתי וערב, ומחיצה שהיא רק של שתי (קנים עומדים) או רק של ערב (חבלים שוכבים) צריך להגיע לדין לבדו כדי להכשירה, וגם באופן זה י"א שזה קולא מיוחדת באופנים מסוימים ולא בכל מקום זה מועיל, וכדלהלן.

ט"ז: מקיפים ג' חבלים זה למעלה מזה, ובלבד שלא יהיה בין חבל לחבירו ובין התחתון לקרקע ג' טפחים אלא משהו פחות, וצריך שיהיה שיעור עובי החבלים יותר מטפח כשיעור ג' משהו, כדי שהכל יחד יהיה י' טפחים. מקיפים בקנים עומדים, ובלבד שלא יהיה בין קנה לחבירו ג' טפחים.

עומד מרובה בשתי (-כגון קנים) כשר, ובערב (-כגון חבלים) אם יש בין החבלים יותר מג' טפחים בין למטה בין למעלה ובין באמצע פסול, למטה פסול משום דהוי כמחיצה שהגדיים בוקעים בה שזה פוסל אפילו אם יש מלמעלה מחיצה י"ט, דמחיצה תלויה אינה מתרת, למעלה פסול משום שהאוויר שמעל החבל העליון עד הרקיע מצטרף לאויר שלמטה בין העליון לאמצעי שהוא יותר מג"ט, ומבטל את המחיצה, ובאמצע פסול משום דהוי עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות. ואם עשה פחות מג"ט וחבל משהו, ופחות מג"ט וחצי וחבל משהו, ופחות מג"ט וחבל חצי טפח ומשהו, שמא י"ל שאינו כשר כיון דאתי למיטעי. (תוד"ה א').

ורב המנונא מסתפק בהביא מחצלת ז' וחקק בה ג' אבל נשאר משהו למטה, והעמידה בפחות מג' לקרקע, דהוי עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת, ואין אויר מבטל עומד המרובה ממנו. ולרב אשי הספק היה במחיצה תלויה שהביא מחצלת עשרה והעמידה ג"ט או

יותר מהקרקע, ולמעשה לא הכשירו מחיצה תלויה אלא במים כגון למלא מים לגזוטרא שמעליהם.

מתי מועילה מחיצה של שתי או ערב - לרבי יהודה מחיצה שאינה של שתי וערב אלא או שתי או ערב אינה מועילה אלא לשיירא (ג' אנשים) שנותנים להם כל צרכם, או ליחיד לשטח של פחות מבית סאתים, אבל ליחיד יותר מבית סאתים לא אע"פ שהוקף לדירה. ולחכמים מהני אף ליחיד יותר מבית סאתים לפי הצורך ואף יותר מו' סאין, ובלבד שלא יהיה בית סאתים פנוי מכלים דאפילו הקיפו הקיפו ד' סאין לג' בני אדם ויש שם ב' סאין פנוי מכלים לא מהנו המחיצות, (ואין הכונה פנוי מאדם שמחשבים ב' סאים לכל אדם), שאם הקיפו ז' ומשתמשים בשש מותרים בהכל, ואם משתמשים בחמש אסורים בהכל. ולרבי יוסי ברבי יהודה מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה ואינה מועילה אף לשיירא לכל צרכם אבל מחיצה היא לבית סאתים לאחד ולשניים ולבית שש לשיירה. ויחיד בישוב, לת"ק אסור כיון שהוא יכול לעשות מחיצה טובה, ולחכמים מותר.

י"ז, שיירא של ג' ומת אחד מהם בשבת או שהיו ב' ונתוספו עליהם בשבת - לרב הונא שבת גורמת ואם כשנכנסה שבת היה אסור נאסרה כל השבת, ואם בכניסת השבת היה מותר הותרה כל השבת, (וכן בעירבו ב' חצרות או ב' חנויות יחד דרך הפתח או החלון, ונסתם, הואיל והותרה הותרה ומותרים לטלטל דרך חלונות אחרים שהם פחותים מד' טפחים), ולרב יצחק דוירים של אותה שעה גורמים.

הגמ' מבארת שאין מחלוקתם שייכת למחלוקת בענין חצר או בית שנפרצו מב' רוחות בשבת או מבוי שניטלו קורותיו או לחייו, (רש"י בכתב ידו גורס קורתו או לחיו, ואע"פ שלרבי יהודה יש מבוי שניתר בב' קורות או ב' לחיים כגון מבוי מפולש, מ"מ גם אם ניטלה קורה אחת או לחי אחד אסור לטלטל שם. תוד"ה קורותיו) שלרבי יהודה מותרים לאותה שבת דשבת הואיל והותרה הותרה, ואסורים לשבתות הבאות, ולרבי יוסי אם אסורים (-כשם שאסורים) לשבתות הבאות אסורים גם לאותה שבת, דלרב הונא י"ל ששאני התם שאין מחיצות, ולרב יצחק י"ל דשאני התם שאין שינוי במספר הדוירים. והלכה כרב הונא ששבת הואיל והותרה הותרה, ואם עירב לצורך שנה ונסתם הפתח אפילו באמצע השבוע ואח"כ נפתח בשבת מותר. תוד"ה עירב.

ד' דברים פטרו במחנה

לאחר שנתבאר מה הקילו חכמים לענין טלטול ליוצאים בשיירה, מבארת הגמ' מה הקילו חכמים לאנשי מחנה היוצאים למלחמה.

גזל עצים - מחנה היוצאת למלחמה מותרים בגזל עצים יבשים וכ"ש בלחים, ואף שכבר התנה יהושע להתיר לרעות ביער חבירו ולא יקפיד בעל היער, דלאו לקצירה קאי, או לקחת עצים משדותיו, לא התיר אלא בקוצים מחוברים לחים, במחנה מותרים אף בעצים תלושים יבשים שתלשו הבעלים לצורכם להסיק בהם, דבעלמא הוי גזל.

י"ז: לר"י בן תימא חונים בכל מקום, ובמקום שנהרגו שם נקברים אף אם יש להם קוברים, אבל מת מצוה קונה מקומו מתקנת יהושע רק אם אין לו קוברים יורשים, (כדמצינו שכהן נטמא למת מצוה אם קורא ואין עונים אותו). מת מצוה

המונח על המיצר מצד לצד, שניתנה רשות לפנותו מפני כהנים ועושי טהרות, מפנהו לימין הדרך או לשמאלה, לשדה בור ולא לשדה ניר, ולשדה ניר ולא לשדה זרע, ואם שניהם שוים יפנה לאיזה שירצה.

פטורים מרחיצת ידים במים ראשונים, אבל מים אחרונים חובה מפני מלח סדומית שטובל בו אצבעו. ועכשיו אין נוהגים במים אחרונים משום שאין מצוי מלח סדומית, אי נמי לפי שאין רגילים לטבל האצבע במלח אחרי האכילה. (תוד"ה מים). המודד מלח צריך ליטול ידיו.

מותרים בדמאי (ספק מעושר, וחומרא דרבנן היא, דרוב עמי הארץ מעשרים) לב"ה, וכן העניים מותרים, ולב"ש אלו ואלו אסורים בדמאי. ובירושלמי י"א דאיירי בנכרים, ולפ"ז החידוש הוא שלמרות שטבל אסור בהנאה בדמאי הקילו. תוד"ה ואת.

פטורים מעירובי חצרות אבל בעירובי תחומין חייבים, דתני רבי חייה לוקים על עירובי תחומין דבר תורה, דכתיב "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי", ולוקים גם כשהאיסור הוא בלשון אל, כדמצינו שלוקים על "אל תפנו אל האילים" לפי המ"ד שלוקים על לאו שאין בו מעשה, אי נמי עקימת שפתיו הוי מעשה. (תוד"ה אל). ואף שאין לוקים על לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אף היכא שהתרו בו למלקות ולא למיתה, דהאזהרה ניתנה למיתה ולא למלקות, והוצאה מרשות לרשות יש בה מיתת ב"ד, הכא כתיב אל יצא ולא כתיב אל יוציא ואין כאן לשון הוצאת משוי. רש"י. והתוס' (ד"ה לאו) מבארים שהפסוק כולל איסור הוצאה, דפשיטה דקרא משמע שלא יצא עם כליו ללקוט את המן כדרך שעושים בחול, וכוונת הגמ' כאן שגם למ"ד תחומין דאורייתא היה מקום לומר שלא לוקים כיון שזה כולל גם איסור הוצאה, ומשני שעיקר הפסוק מדבר בתחומין ולכן לוקים.

עושין פסיו:

הקדמה לפרק שני - בפרק ראשון נתבאר דיני מבוי שאסור מדרבנן לטלטל בו ללא לחי וקורה, ונתבאר דיני הלחי והקורה, ומה הדין בכל מיני סוגי מבואות, וכן נתבאר כמה אופנים שבהם נחשב המקום למוקף מחיצות. בפרק שני יתבאר באיזה אופן הקילו חכמים למלא מים מבאר הנמצאת באמצע רה"ר, עוד יתבאר בפרק זה דיני קרפף.

פסי ביראות

אסור להוציא מרה"ר לרה"ר בשבת, ועל כן בור מים שהוא עמוק עשרה טפחים ורחבו ד' טפחים אסור לדלות ממנו מים בשבת לרה"ר, אא"כ הוא ממלא לתוך חלל המוקף בדיומדין, וכדלהלן.

בארות מים שברה"ר שהם עמוקה י"ט ורחבים ד"ט, שזה רשות היחיד, ואסור למלא מהם מים בשבת, לרבי יהודה מותר למלא מהם מים ע"י עשית פסים שגובהם י' טפחים ורוחבם ששה ועובים כל שהוא, והיינו שיעשה ד' דיומדין (דיו עמודין) הנראים כשמונה, והיינו שבכל פינה יעשה כמין ר' שנוטה אמה לכל צד, ונמצא שבכל צד יש משני הצדדים דופן אמה. ולר"מ צריך לעשות עוד ד' פסים פשוטים שרוחבם אמה באמצע כל צד. וכתבו התוס' (ד"ה עושין) דאף דבעינן שלא יהיה פרוץ מרובה על העומד, הכא כיון שיש אמה מכל צד הוי כפתח. עוד כתבו התוס' (ד"ה וארבעה) דלא אמרינן לר"מ דאתי אורא דהאי גיסא ודהאי

גיסא ומבטל ליה, דלגבי עולי רגלים הקילו ואוקמוה אדאורייתא.

מרחק הפסים מהבאר- מותר להקריב את הפסים לבאר ובלבד שיוכל להכנס בפנים פרה עם ראשה ורובה ולשתות, וראשה ורובה של פרה זה ב' אמות (י"ט), ובפחות מזה חוששים שהוא ימשך אחר פרתו ויוציא דלי מחוץ למחיצה. ומותר להרחיק כמה שירצה, ובלבד שירבה בפסין שלא יהיה ביניהם י' אמות לר"מ, וי"ג ושליש לר"י. ולר"י אפשר להקיף עד בית סאתים.

י"ח. באיזה בארות ובורות מועילים דיומדין- לר"ע מקיפים בפסים באר הרבים והיחיד שאין המים נגמרים שם, ובור הרבים שאם יגמרו המים יזכירו זה לזה שאסור לטלטל שם, אבל לא בור היחיד, וי"ל דמתני' כר"ע, ונקטה ביראות ולא בורות כיון שבהם מועיל אף בבאר של יחיד. ולרבי יהודה בן בבא אין מקיפים בפסים אלא באר הרבים דבעינן מים הראויים לאדם (תוד"ה בור, השני), וי"ל דמתני' כריב"ב, וביראות היינו ביראות דעלמא, אבל ביראות דיחיד לא. ושיטת חנניה שא"א להקיף בור של מים מכוונסים אלא ע"י חבלים ולא ע"י פסים, דלפעמים נגמרים המים ואסור לטלטל שם, דלא הותרו ביראות אלא כדי שיהיו מים לבהמות עולי רגלים. ויתכן שמודה חנניה למתני' שבבאר מים חיים מועיל פסים.

דיומדין היינו שני עמודים, ד"דיו" היינו שנים בלשון יוני. ואגב זה הגמ' מבארת דין מעשר באילן שטוען פירות ב' פעמים בשנה (דיפורא), ואיך היתה בריאת אדם וחיה לרבי ירמיה בן אלעזר דס"ל שאדם הראשון נברא עם דיו פרצופין או למ"ד שנבראה מן הזנב, ואגב זה מבארת הגמ' את האיסור ללכת אחרי אשה, דלמ"ד שהאדם נברא עם ב' פרצופים מסתבאר שהזכר הלך מלפנים, והגמ' מביאה עוד כמה מימרות מדברי רבי ירמיה בן אלעזר.

תאנים רעות שנלקחו מעם הארץ א"צ לעשרם שמפני שהם רעות לא חס עליהם מלעשרם, חוץ מדיופורא (דיו פירות – שטוען פירות ב' פעמים בשנה) שהוא חשוב.

בריאת אדם וחיה-

י"א שאדם הראשון נברא עם ב' פרצופים, דכתיב "אחור וקדם צרתני", וכתוב "וייצר" עם ב' יודין, וכתוב "זכר ונקיבה בראם", (ומסתבר שאדם היה ראשון) והקב"ה חילק את האדם לשתים, ו"ויבן אלוקים את הצלע" הכונה לפרצוף, ו"ויבן" היינו שקילעה הקב"ה לשערותיה של חיה והביאה אל האדם, וי"מ שבנאה הקב"ה לחיה כבנין של אוצר שיהיה רחב מלמטה כדי לקבל את הולד, (ו"ויביאה אל האדם" היינו שעשה הקב"ה שושבינות לאדם הראשון שהשתדל בחיתונו לשמחו ולהתעסק בצרכי סעודת חופה, ומכאן לגדול שיעשה שושבינות לקטן ואל ירע לו).

וי"א שהצלע זה זנב, ו"אחור וקדם צרתני" היינו אחרון למעשה בראשית וקודם לפורענות, והיינו שבמבול האדם נענש ראשון, דכתיב "וימח וכו' מאדם עד בהמה", (אבל בקללה בתחילה נתקללה הנחש ואח"כ חיה ואח"כ אדם), והא דכתיב "וייצר" עם ב' יודין היינו אוי לי מיצרי אוי לי מיוצרי, והא דכתיב "זכר ונקיבה בראם" הכונה שבתחילה עלה במחשבה לברוא שתיים ולבסוף לא נברא אלא אחד דכתיב "כי בצלם אלוקים

עשה אותו", והא דכתיב "ויסגור בשר תחתנה" הכונה למקום החתך.

י"ח: תשובה שעשה אדם הראשון על חטאו- אדם הראשון חסיד גדול היה, וכיון שראה שנקנסה מיתה על ידו ישב בתענית ופירש מן האשה והעלה זרזי תאנים על בשרו מאה ושלושים שנה, שבהם היה בנדוי – נזוף, שגער בו הקב"ה דכתיב "המן העץ וכו' " וקללו, ובאותם ימים הוליד רוחין שדין ולילין – מיני מזיקין משכבת זרע שראה לאונסו.

אחורי אשה- אסור ללכת אחורי אשה ואפי' היא אשתו דהוי גנאי, ואם נזדמנה לו לפניו על הגשר יסלקנה לצדדים ויעבור לפניו, וכל העובר אחרי אשה אשת איש בנהר שהיא מרימה את בגדיה והוא מסתכל בבשרה, אין לו חלק לעוה"ב. ומה שמצינו שאלקנה שהיה נביא ואחד מו' נביאים שנקראו איש אלוקים ואלישע ומנוח הלכו אחרי האשה, היינו אחרי דבריה ועצתה, (וי"א שמנוח עם הארץ היה). מוטב ללכת אחורי ארי ולא אחורי אשה אשת איש, ואחרי אשה ולא אחרי עבודת גילולים שמא ימשך אחריה, ואחרי עכו"ם ולא אחרי בית הכנסת בשעה שמתפללים מפני שהוא נראה ככופר. וכתבו התוס' (ד"ה ולא) דאיתא בתוספתא שפתח הבתי כנסיות הוא במזרח כמו במשכן, ונראה דקסבר האי תנא שהשכינה במערב והיו משתחוים למערב, או שהיו ממזרח לארץ ישראל וירושלים שלכיוון שם מתפללים. אמנם כתבו שאינו נראה שאחורי בית הכנסת היינו לצד הארון, אלא הכונה לצד פתח בית הכנסת שזה מאחורי העם.

המרצה מעות לאשה מידו לידה או מידה לידו בשביל להסתכל בה, אפילו הוא דומה למשה רבינו שקיבל תורה מהר סיני, לא ינקה מדינה של גיהנום.

אומרים מקצת שבחו של אדם בפניו ואינו דרך ארץ לומר כולו מפני שנראה כמחניף, וכולו שלא בפניו.

והנה עלה זית טרף בפיה – אמרה היונה לפני הקב"ה יהיו מזונותי מרים בידך ולא מתוקים כדבש בידי בשר ודם – נח.

כל בית שנשמעים בו ד"ת בלילה שוב אינו נחרב.

מיום שחרב בית המקדש ופסקו הכהנים מלברך בשם המפורש, דיו לעולם להשתמש בשם של ב' אותיות – י"ה, בין לשבח לפני הקב"ה בין לברך איש את חבירו, דכתיב "כל הנשמה תהלל י"ה" כלומר זה השם שכל הנשמה כולה ראוי להשתמש בו, ושם המפורש ושל ד' אותיות ניתן רק לכהנים.

נתקללה בבל נתקללו שכניה מקללתה, נתקללה שומרון נתברכו שכניה מקללתה. ואף דכתיב "ושממו עליה אויביכם", הכא היו שם בני יהודה, אי נמי הכונה שאינה מוציאה פירות כמו בזמן שישראל עליה. תוד"ה נתברכו.

י"ט. גיהנום- שלא כמידת בשר ודם מידת הקב"ה, שמי שנתחייב מיתה למלך רוצה לקללו, ואצל הקב"ה לא די ששוקת אלא שמשבח ודומה לו כאילו הקריב קרבן. עוברי רצון הקב"ה מעמיקים להם גיהנום. פושעי ישראל מצדיקים עליהם את דין גיהנום, ואין אור של גיהנום שולט בהם, ואפילו ריקנים שבהם מלאים מצוות כרימון, (והא דכתיב "עוברי בעמק הבכא" איירי באותה שעה שמתחייבים בגיהנום, ואברהם בא ומוציאם

משם ומקבלם, חוץ מישראל שבא על בת עכו"ם שהיא מושכת ערלתו ואין אברהם מכירו), אבל של עכו"ם אפי' על פתחו של גיהנום אינם חוזרים בתשובה, דכתיב "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי" משמע פושעים עכשיו, ולרב כהנא הכונה שהיו פושעים מעיקרא. ג' פתחים יש לגיהנום, במדבר בים ובירושלים (וי"ל שזה במקום שיוצא עשן בגי בן הינום בין ב' תמרות שהם ציני הר הברזל הכשרות ללולב). וז' שמות יש לו – שאול, אבדון, באר שחת, בור שאון, טיט היון, צלמות, ארץ התחתית, ומכונה גיהנום מפני שזה גיא עמוקה שהכל יורד לה על עסקי חינום – עריות), ומכונה תפתה מפני שכל המתפתה מיצרו יפול שם. פתח גן עדן אם בא"י בית שאן שפירותיו מתוקים משאר ארץ ישראל, אם בערביא בית גרם, אם בין הנהרות דומסקין, בבבל לאביי מעבר ימינא לרבא הרפניא.

המשך סוגית דיומדין

הגמ' חוזרת לעסוק בהתר המיוחד למלא מים מבור שהוא רה"י הנמצא ברה"ר, כאשר ממלא לתוך חלל המוקף בדיומדין. והגמ' מבארת מתי צריך להניח עוד פסים בין הדיומדין, והאם תל המתלקט או מחיצה מקנים כשרים לדיומדין.

י"ט: המרחק בין הדיומדין- לר"מ יכול להרחיק בין הדיומדין כמלוא שתי רבקות שבכל אחת ג' בקר, ורוחב כל פרה זה אמה ושני שלישי אמה, ונמצא שהשיעור הוא עשר אמות, וכ"ש שבפחות מהני. ולרבי יהודה בכל רבקה יש ד' בקר, שזה בין שלש עשרה לארבע עשרה אמות והיינו י"ג אמה ושליש. ונמצא שבבור רחב שמונה אפילו לר"מ לא בעינן פסים פשוטים, ואם הבור רחב שתיים עשרה לכו"ע בעינן פסין פשוטים, ומשמונה ועד שתיים עשרה לר"מ בעינן ולר"י לא בעינן. והבהמות צריכות להיות קשורות וזו חומרא שבזה ממעט הרווח שביניהם, אחת נכנסת ואחת יוצאת שזה קולא (עשר שוחקות לר"מ, ולא מצומצמות).

ו' ספיקות ששאל אביי את רבה-

א' האריך בדיומדין כשיעור פשוטין לר"מ עד שהרווח ביניהם היה י' אמות, האם צריך פשוטין להכר, או שהעיקר שאין ביניהם רווח י' אמות, לל"ק אין ראייה מדברי המשנה, ולל"ב מדקתני ובלבד שירבה בפסין ולא קתני ובלבד שירבה פסין מבואר שאפשר גם להאריך בדיומדין.

ב' לר"י אם מועיל פשוטין ביותר מי"ג ושליש שהרי ר"י לא הזכיר פשוטין כלל, וי"ל שבפשוטין אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה, ומאיך בפשוטין יש יותר הכר מדיומדין.

ג' תל המתלקט י"ט מתוך ד' אמות אם מועיל כדיומד שהרי לענין שבת הוי רשות היחיד (ואם המדרון משופע פחות, אפי' יש בו גובה י' אמות הוי כארעא סמיכתא). ואמר רבה לאביי שאבן מרובעת אמה על אמה מועילה כדיומד כאילו נחקה בפנים לצורת ר', אם אחרי החקיקה יש בה שיעור דיומד, ורואים כאילו תחקק, ואבן עגולה לת"ק אינו מועיל, ולרבי ישמעאל בנו של ריו"ח בן ברוקה מועילה כדיומד כאילו תחלק מבחוץ שתהיה ישרה ולא עגולה ותחקק מבפנים, (ולת"ק תרי רואין לא אמרינן). ותל המתלקט כאבן עגולה.

ד' חיצת הקנים שעשאה לכאן ולכאן כעין דיומד שהפרש ביניהם פחות מג' ספק אם נדון משום דיומד, אבל אם הקנים מחוברים למטה, ל"ק נדון משום דיומד, וכן מועיל אילן או גדר, ול"ב אביי הסתפק כשהקנים מחוברים למטה ויש ביניהם ג', אבל כשאין ביניהם ג' אע"פ שאינם מחוברים למטה מועיל לדיומד.

ב. ה' חצר שראשה נכנס לבין הפסים אם מותר לטלטל מהחצר לשם ומשם לחצר. ורבה אמר שבחצר אחת מותר, ואם שתי חצרות פתוחות לשם אסור, ואם עירבו דרך הפתח שבמחיצה שביניהם, לרב הונא אסור שמא יאמרו שעירוב מועיל לבין הפסין כמו שאר שיתופי מבואות שמועיל גם אם אין פתח בין החצרות, ובאמת חכמים תיקנו שיתוף רק במבוי סתום שאורכו יותר מרוחבו, אבל פסים המפולשים מארבע צדדים לא מועיל לתת שם עירוב, ורק אם יש פתח ביניהם מותר, ולרבא מותר, ואם הדרן וערבן - שנפרצה בסוף החצרות פירצה גדולה מועיל לכו"ע.

ו' יבשו המים בשבת מהו לטלטל בין הפסים. ולדעת רבה אסור, דלא נעשית מחיצה אלא בשביל המים, ואף לאביי דס"ל שבת הואיל והתרה הותרה, שאני הכא דליכא מחיצה. (תוד"ה מחיצה). ואם חזרו ובאו מים בשבת מותר, דכל מחיצה העשויה בשבת בשוגג או מזיד או אונס או רצון שמה מחיצה, (ואמנם במזיד אף שהזורק לתוכה בשבת חייב דרה"י מעליא היא, אסור לטלטל בה דרבנן גזרו עליה).

הזורק לבין פסי הביראות חייב, ואפי' עביד כעין פסי הביראות ברה"ר ואין שם בור, ואפי' בקעי בה רבים לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, (ולרבי יהודה אתו רבים ומבטלי מחיצתא ויסלק דרך הרבים לצדדים).

שתיה מרשות אחרת בשבת - לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר או יעמוד ברה"ר וישתה ברה"י, דחיישינן שמא ימשך גופו למקום רגליו ויוציא הכלי עימו, (ולא חשיב הוצאה מרשות לרשות במה שהוא שותה, כיון שהמים נחים כבר בפיו הנמצא ברשות שהמים היו שם. תוד"ה לא), אלא יכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה, וכן בגת אם ראשו ורובו בגת א"צ לעשר (אפילו במוזגו בחמין), אבל המוציא מן הגת הוי שתית קבע החייבת במעשר.

ב. המשקה בהמתו הנמצאת ברשות אחרת מהכלי, ללישנא קמא אם האדם מחזיק את הכלי שהיא שותה בו ואינו מחזיק את הבהמה באפסר בצוארה שלא תוכל לעקם ראשה לחוץ, בעינן ראשה ורובה דאי לאו הכי חיישינן שתעקם את ראשה ויוליך את הכלי אחריה, ואם האדם מחזיק את הכלי ואת הבהמה, יש להסתפק אי בעינן ראשה ורובה. וממה שמצינו **שלא ימלא אדם מים בשבת ויתן בפני בהמתו** ויאחוז הכלי בידו בזמן שהיא שותה, ואיירי שאינו מחזיק אותה, (אלא ממלא ושופך והיא שותה לבד) אין ראייה, דהתם איירי בבהמה העומדת בבית וחלונות פתוחות לה לרה"ר (ולתוס' איירי שהבהמה עומדת ברה"ר) ויש לפניה אבוס ברה"ר גבוה י' ורחב ד' שזה רשות היחיד, וראשו אחד של האבוס נכנס לבין הפסים, ואשמועינן שלא ימלא מהבור ויגביה הכלי על ראש האבוס והוא עצמו ילך ברה"ר, אף שמוותר לעמוד ברה"ר ולטלטל ברה"י, דחיישינן שיתקלקל האבוס ויצא לרה"ר לתקנו ויקח איתו את הדלי, ואף שעל

הוצאת הדלי לרה"ר אינו חייב, כיון שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך ולא הוי מלאכת מחשבת (ורק בנתכין לכך ולא ידע שזה שבת חייב), וממילא חכמים לא גזזרים שמא יבוא לידי כך, מ"מ חוששים שאח"כ יקח את הדלי מרה"ר ויכניסו לרה"י. וממה שמצינו שמוותר להאביס גמל (שאם אינו אוזח בצווארו אינו יכול לתחוב) שראשו ורובו בפנים ליכא ראייה דבנקיט מנא ונקיט לה בעינן ראשו ורובו, דשאני גמל שצווארו ארוך וממילא אף כשרוב גופו מבפנים אם יעקם צווארו יגיע לרשות הרבים.

וללישנא בתרא אם הוא מחזיק את הכלי ואת הבהמה מותר דווקא כשראשה ורובה בפנים, ואם הוא מחזיק את הכלי ולא את הבהמה הגמ' מסתפקת אי מהני ראשה ורובה. וממה שמצינו שלא ימלא אדם מים בשבת ויתן לפני בהמתו ליכא ראייה, כדלעיל.

כ"א. תנאי ההתר בפסי ביראות

לא הותרו פסי ביראות אלא לבהמת עולי רגלים בלבד, אבל לצורך שתית אדם אסור למלא מים, כיון שהאדם יכול לרדת לבור ולשתות שם, אמנם אם מילא לבהמה ונשארו שם מים, מותר לאדם לשתות מהם, אי נמי עשית הפסים צריכה להיות דווקא לצורך בהמה, ואם עשה לצורך בהמה מותר אף לאדם. (תוד"ה מידי). ואם הבור רחב ואינו יכול לטפס מותר אף לאדם.

דווקא בבאר של מים חיים מותר אבל במכונסים אסור, דבעינן שיהיו המים ראויים לאדם, דכיון שמחמת המים זה מחיצה, בעינן מים חשובים.

מותר להחזיק את הכלי בשעה שהבהמה שותה, אם ראשה ורובה בפנים.

בבבל י"א שהותרו פסי ביראות משום דשכיחי מתיבתא, אבל בשאר חו"ל דלא שכיחי מתיבתא שתלמידים ילכו מעיר לעיר ללמוד תורה אסור דלא הותרו פסי ביראות אלא לעולי רגלים וכיוצא בהם שהולכים לדבר מצוה, וי"א שאף בבבל לא הותרו פסי ביראות כיון דשכיחי מיא ולא הותרו פסי ביראות אלא מפני הדוחק.

בורגנים - י"א שבבבל אין הבורגנים מצטרפים לשיעור העיר לענין תחומין, כיון דשכיחי בידקי, אבל בשאר חו"ל מצטרפים, וי"א שאף בשאר חו"ל לא, כיון דשכיחי גנבי שגונבים אותם וממילא אינם חשובים להיות בתים, ואם יש מתוותא (לרשי"י הכונה לעיירות חרות שנשתירו בהם מחיצות בתים. ולתוס' הכונה לכפרים קטנים, ופעמים גם עיר גדולה קרויה מותא, וממילא אם כתוב בגט מתא פלוני אין לחוש אם זו עיר גדולה או קטנה) בתוך ע' אמה ושיריים מצטרפות.

גודלה של תורה - דוד ואיוב אמרו שהתורה רחבה מאד ולא פירשו גודלה, וכן יחזקאל לא פירש גודלה, וזכריה פירש ואמר שארכה עשרים אמה של הקב"ה ורחבה עשר ואם יפשטו את המגילה יהיה גם רחבה עשרים, והיא כתובה בשני הצדדים נמצא גודלה ארבעים על עשרים, ואילו מידת העולם הוא זרת שזה חצי אמה על חצי אמה, נמצא העולם אחד משלשת אלפים ומאתים מהתורה.

כ"א: והנה ב' דודאי תאנים וכו' - תאנים הטובות אלו צדיקים גמורים, ותאנים הרעות אלו רשעים גמורים, ואלו ואלו עתידים שיתנו ריח.

הדודאים נתנו ריח - אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. ועל פתחנו כל מגדים - אלו בנות ישראל שמגידות פתחיהם לבעליהם, וי"א שאוגדות פתחיהם לבעליהם.

גזירות דרבנן - אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה הרבה גזירות גזרתי על עצמי יותר ממה שגזרת עלי וקיימתים. זהו בדברי סופרים יותר מדברי תורה, שכל העובר על דברי סופרים חייב מיתה על כולם, אבל בעשה ולא תעשה יש בהם שאין בהם חיוב מיתה, ומה שלא נכתבו משום שהם "ספרים הרבה אין קץ", ולא ניתנו בהלכה למשה מסיני כדי שלא ישתכחו. (תוד"ה מפני). ורישא דקרא הוא "דברי חכמים כדרבנות" אלו דברי תורה שנמסרו למשה על פה ונחלקו בהם חכמי ישראל לאחר שנתמעט הלב ושכחו. כל המלעיג על דברי חכמים נדון בצואה ורתחתו. כל ההוגה (-מחזר) בדברי תורה טועם טעם בשר. מעשה ברבי עקיבא שהביאו לו לבית האסורים מים שלא הספיקו אלא לנטילת ידים או לשתיה, ונטל מהם ידיו ואמר מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דברי חבירי, ואף שאפילו היוצאים למלחמה פטורים מנטילת ידים וכ"ש במקום סכנה, מחמיר על עצמו היה. (תוד"ה מוטב). ואם בילדותו כך בזקנותו על אחת כמה וכמה, ואם בבית האסורים ציער עצמו כל כך שלא בבית האסורים על אחת כמה וכמה.

אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה "לכה דודי נצא השדה (אל תדינני כיושבי כרכים שיש בהן גזל ועריות ושבועת שוא ושבועת שקר, אלא בא נצא השדה ואראך תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק) נלינה בכפרים (בא ואראך אותם שהשפעת להן טובה והן כפרו בך) נשכימה לכרמים (אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות) נראה אם פרח הגפן וכו' (אלו בעלי מקרא ובעלי משנה ובעלי גמרא) שם אתן את דדי לך (אראך כבודי וגודלי שבח בני ובנותי)".

שלמה המלך - בשעה שתיקן שלמה עירובין לאסור להוציא מרה"י לרה"י חבירו, שלא יבואו להוציא מרה"ר לרה"י, ונטילת ידים סיג לטהרות, יצאה בת קול ואמרה "בני אם חכם לבך ישמח ליבי גם אני", וכן אסר שניות לעריות, וע"י כך אווזים ישראל במצוות ורחוקים מעבירות. שלמה אמר על כל דבר של תורה שלשת אלפים משל, ועל של סופרים אלף וחמשה טעמים. ולימד סימני טעמים, ואסברה במאי דדמי ליה. היתה התורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים ובא שלמה ועשה לה אזנים.

כ"ב. קווצותיו תלתלים שחורות כעורב - שיש לדרוש על כל קוץ תילי תילים של הלכות, ואתה מוצאם במי שמשכים ומעריב עליהם לבית המדרש, ורבה אמר במי שמשחיר פניו כעורב, ורבא אמר במי שמששים עצמו אכזרי על אשתו ובניו.

הרשעים מקבלים שכרם מידי הקב"ה בעולם הזה כאדם שנושא משוי ומבקש להשליכו, והקב"ה מאריך אף מלהענישם וזה לטובה שיש להם שהות לחזור בתשובה, (תוד"ה ארך), אבל צדיקים גמורים הקב"ה מאחר מלשלם שכרם לעולם הבא.

עד איזה שיעור אפשר להקיף בדיומדין- שיטת רבי יהודה שא"א להקיף ע"י דיומדין אלא בית סאתים, ושיעור זה הוא על הבור עצמו, והבור יכול להיות ארוך וצר, אבל ההקף של פסי הבראות יכול להיות יותר מבית סאתים ובלבד שלא יהיו מרוחקים מן הבור יותר מכדי ראשה ורובה של פרה (תוד"ה או), דאדם נותן עינו בבורו ולא במחיצתו. ולרשב"א אף בבית סאתים אין מותר ע"י פסי ביראות אלא בבור מרובע, ולא בארוך וצר. ולחכמים דין בית סאתים נאמר רק בגינה וקרפף שאין הקפן לדירה, אבל כאן אפשר להקיף אפי' בית כור או כוריים, כדיר סהר מוקצה וחצר שהקפן לדירה, ופסי ביראות כיון שהמים ראויים לשתית אדם חשיב תשמיש דירה, כלל אמר רשב"א כל שתשמישו לדירה אין שיעור להקיפו, וכל דירה שתשמישה לאויר מותר רק עד בית סאתים.

האם הילוך הרבים מבטל דין מחיצות- אם היתה דרך רה"ר עוברת בין הפסים, לר"י יסלקנה לצדדים, דהילוך הרבים מבטל דין מחיצות, ואף שבב' בתים משני צידי רה"ר סובר ר"י שאפשר לעשות לחי וקורה בשני הצדדים ולטלטל ביניהם, שאני התם שיש ב' מחיצות גמורות בצדדים. ולחכמים הפסים כשרים אף אם לא סילק את דרך רה"ר לצדדים, (וריו"ח דס"ל שירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבים עליה משום רה"ר חולק על החכמים) (אבל לר"י אף שירושלים רחבה ט"ז אמה, ופסים מועילים רק עד י"ג אמה ושליש, מ"מ כיון שיש לירושלים צורת הפתח זה מועיל גם שיעור זה. ואף לרב דס"ל שצורת הפתח אינה מועילה

ביותר מ' אמות, היינו מדרבנן ולא מדאורייתא. (תוד"ה והא). עוד כתבו התוס' (ד"ה חייבים) שלר"י ירושלים דינה כרה"ר אף שבשתי מחיצות היו רה"י, מפני שירושלים היתה מפולשת מד' צדדים. אי נמי ס"ל לר"י שצריך מדאורייתא ג' מחיצות, וכיון שיש ב' מחיצות שלימות אין הרבים מבטלים את הלחי וקורה שבצד השלשי, דס"ל דלחי וקורה משום מחיצה), ומ"מ ס"ל לחכמים בב' בתים משני צידי רה"ר שאסור לטלטל ביניהם ע"י לחי וקורה, ושאני פסים שהם נחשבים כד' מחיצות.

כ"ב: האם הילוך הרבים במקום שאינו נח להליכה מבטל דין מחיצות- לרבנן דס"ל דהילוך הרבים אינו מבטל דין מחיצות, כ"ש שכך הדין במקום שאינו נח להילוך, אבל לרבי יהודה דס"ל שהילוך הרבים מבטל דין מחיצה, אפי' היכא דלא ניהא תשמישתיה כגון תל המתלקט י' טפחים מתוך ד' אמות ורבים מהלכים בו, ואפי' עולים לו בחבל ובמעלות בית מרון שהם צרים ויש שם מעבר רק לאדם אחד, לא חשיב מחיצה, וחייבים עליו משום רה"ר. וכן חצר שהרבים נכנסים בצד אחד דרך פתחים או פרצות של י' אמות ויוצאים בצד השני דלא ניהא תשמישתיה שהפתחים קצרים ויש גידודים באיסקופה, ומבואות המפולשות לבורות שיחין ומערות, לרבי יהודה היא רה"ר לשבת ולטומאה, ולרבנן רה"י לשבת ורה"ר לטומאה. ושבילי בית גלגול שזה עליה גבוהה וזקופה וכיוצא בהם שאין עבד יכול ליטול סאה חטים ולרוץ לפני סרדיוט, הוי רה"י לשבת אפי' לרבי יהודה, משום שיהושע היה אוהב ישראל, ותיקן לישראל דרכים במקום שתשמישו נח, אבל מקום שאין תשמישו נח

מסרו ליחיד, וממילא בשאר ארצות לר"י הוי רה"ר לשבת. וכתבו התוס' (ד"ה יהושע) שדווקא במקום שאין נח תשמישו כלל מסרו יהושע ליחיד, אבל מבוי מפולש לבורות וחצר שרבים נכנסים בצד אחד ויוצאים בצד השני הוי רה"ר לרבי יהודה.

ארץ ישראל אין חייבים עליה משום רה"ר לרבי יוחנן אלא רק מדרבנן, ולא משום שיש סולמא דצור בצד אחד וחריץ בצד השני, דא"כ בבל הוי רה"י משום שבצד אחד נמצא פרת ובשני חידקל, וגם שאר העולם מוקף באוקיינוס, ומחיצה שאינה עשויה בידי אדם אינה נחשבת מחיצה בשטח גדול כ"כ, ואפי' רבנן מודים שבזה רבים מבטלי מחיצתא. (תוד"ה דילמא), אלא הכונה למעלות ומורדות שבא"י דלא ניהא דריסה דידהו ואינם דומים לדגלי מדבר שהענן היה מיישר אותה, (והיינו בארץ ישראל ואלבא דרבי יהודה, שמקומות כאלו מסר יהושע ליחיד וכנ"ל, אבל בחו"ל חייב, ולרבנן אף בחו"ל פטור דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא. (שם).

פסים לבור ובאר יחיד ודרבים- לר"ע פסים מתירים טלטול בבור הרבים מפני שאם יגמרו המים יזכירו זה לזה שאסור לטלטל, ובבאר הרבים, ובבאר היחיד דלא פסקי מיא, אבל בור היחיד צריך דווקא מחיצה עשרה טפחים. ולרבי יהודה בן בבא אין עושים פסים אלא לבאר הרבים בלבד דאיכא תרתי למעיליותא, ולשאר עושים חגורה (לר"ש) הכונה להקף של חבלים, ולתוס' הכונה למחיצה גבוהה י"ט, וכן הלכה.

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי הדף היומי בהלכה).

- **בנקודות ההפצה**
- **במיייל 7692282@gmail.com**

בנוסף ניתן לקבל במיייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר וספרי חפץ היים.

או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי עמוד היומי משנה ברורה חפץ היים ואהבת הסד ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- **בטלפון 0737-289-669**
- **במיייל 7692282@gmail.com**
- **בנדרים פלוס קופת לדעת.**

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, זיכוי 300 ₪ ברשת 'יפה נוף', 101 זוכים בזיכוי 100 ₪ ברשת 'יפה נוף'.

מגבית והגרלה

לצורך ביסוס והרחבת מערכת סיכומי 'תמצית' ומבחני 'לדעת' נפתחה בימים אלו מגבית עם הגרלה מיוחדת.

אנו פוגים בזאת לכל אלו שמקבלים תועלת מהסיכומים והמבחנים לייטול חלק במגבית זו, כדי שנוכל לייעל את המערכת ולזכות לומדים רבים יותר בסיכומים איכותיים יותר.

ניתן לתרום בנדרים פלוס קופת 'תמצית'. או בטלפון 03-7630585 שלוחה 1450

לפרטים 052-7692282